

HUKUK
ÖZİŞİK
NOTLAR 1996

HUKUK TEMEL KAVRAMLARI GÜZ VİZE

İletişim : 0505 346 19 98

@ozisikhukuknotlar

HUKUKUN TEMEL KAVRAMLARI

Hukuk kavramını açıklayabilmek için toplum ve toplum düzeni kavramlarından söz etmek gerekir. Eğer bir toplum varsa orada mutlaka toplumu düzenleyen kurallarda olmalıdır. Çünkü topluluk içinde yaşamak için bir düzene ve kurallara ihtiyaç vardır. Hukuk da toplumu düzenlemek amacıyla devlet tarafından konulmuş kurallar olarak ortaya çıkmıştır.

HUKUK: Belirli bir toplumda kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve devletin yaptırım gücüyle uyulması zorunlu kılınan davranış kurallarının oluşturduğu düzendir. Adaletin sağlanması ve uygulanan ülkedeki devletin otoritesinin o toplumda tesis etmesinin sağlanması hukukun amaçlarından bazılarıdır.

Aristo "İnsan sosyal bir yaratıktır." demektedir. Ardından insan insanın kurdudur diyerek insanın saldırgan, egoist ve tatminsiz olduğunu belirtir. Kurallarla insanın doğasındaki bu kötülüğü bastırmaya ve kontrol altına alınmaya çalışılır. Eğitim, ahlak vb. şeylerle normalleştirilmeye çalışılır. Hukuk kurallarıyla da insanın belirli kalıplar içerisinde hareket etmesi sağlanmaya çalışılır.

Akla ve mantığa uygun olmayan hiçbir şey hukuk kuralı olamaz. Böyle bir kurala uyulması zorunluluğu da olamaz.

SOSYAL DÜZEN KURALLARI: bireyin toplum içerisinde yaşaması sırasında uyulması gereken kuralların tamamını ifade eden husustur. Sosyal düzen kurallarının varlık sebebi bireyin can ve mal güvenliğinin sağlanması, toplumsal ilişkilerde çatışmanın mümkün olduğunca azaltılmasıdır. Adaletin, hakkaniyetin gerçekleştirilmesidir. Bu kurallar ayırım gözetmeksizin herkese uygulanır, uyulmaması halinde yaptırımı vardır ve çok uzun zamandır uygulanmaktadır. Toplumsal düzen kuralları insan onuruna aykırı mahiyette olamaz. Bu kurallar:

1. Din kuralları
2. Ahlak kuralları
3. Örf ve adetler
4. Görgü kuralları
5. Moda kuralları
6. Hukuk kurallarıdır.

Din kuralları toplumu düzenleyen kuralların en eskisidir. Allah ile insan arasındaki ilişkileri düzenleyen ve Allah'ın emir ve yasaklarını bildiren kurallar bütünüdür. Kaynağı ilahi, yaptırımı manevidir. Din kurallarına uymayanlar günahkar sayılır ve Allah tarafından cezalandırılacağına inanılır. Ayrıca toplum tarafından da dışlanır. Ancak din kurallarına uyulmaması durumunda maddi bir ceza uygulanıyorsa din kuralının hukuk kuralı olduğunu söyleyebiliriz. Laik toplumlarda din kuralının yaptırımı sadece manevidir çünkü bu toplumlarda hukuk kuralları dinsel kaynaktan beslenmez ve dini inançlara yönelik objektiflik söz konusudur. Din kuralları ile hukuk kurallarının bağdaşmaması söz konusu olabilir ve bunun bir önemi yoktur.

DİN KURALLARI	HUKUK KURALLARI
Asli kaynakların değiştirilmesi mümkün değildir. Değiştirilirse orijinalliğini yitirir.	Kanun koyucu tarafından ihtiyaç duyulduğunda değiştirilebilir.
Amaç dünya ve ahiret mutluluğudur.	Amaç insan yaşamının düzenlenmesidir.
Yaptırımı manevidir. Aykırı davranan günahkar, inanmayan dinsiz kabul edilir. Cezanın öldükten sonra çekileceği inancı vardır.	Yaptırımı devlet uygular ve farklılık gösterir.
Muhatabı vatandaş ayırt etmeksizin bütün insanlardır.	Muhataplar kuralı koyan devletin vatandaşları ve o hukuk düzeni kapsamına giren herkeştir.
Kaynağı ilahidir.	Devletin yetkili organları tarafından belirlenen ilke ve usullerdir.

Ahlak kuralları iyilik-kötülük, doğru-yanlış gibi konulardaki değer yargılarıdır. Kaynağı beşeridir. Muhatabına toplumdaki iyilik ve kötülük hakkındaki değer yargılarına göre bir şeyi yapıp yapmama konusunda emirler verir. Temelinde 'kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma' ilkesi yani empati kavramı vardır. Sosyal düzen kuralları içerisinde hukuk kurallarını en fazla etkilemiş olandır. Ahlakla bağdaşmayan bir hukuk kuralı olamaz. Ahlak kuralları kişisel (özel) ahlak kuralları ve sosyal (nesnel) ahlak kuralları olarak ikiye ayrılır. Kişisel ahlak kişinin kendi iç dünyasına karşı ödevlerini ifade eder. Sosyal ahlak ise kişinin toplumdaki diğer bireylere karşı olan ödevlerini ifade eder. Ahlak kurallarının genel özellikleri:

1. Yaptırımı manevi nitelik taşır. Aykırı davranan toplum tarafından küçük görülür ve ayıplanır.
2. Belirli bir zamanda geçerli olan değer yargılarıdır. Zamanla önemini kaybedebilir.
3. Zamanla hukuk kuralı haline gelebilir.
4. Toplumdan topluma değişiklik gösterebildiği için subjektif ve görecelidir.

Sübjektif Ahlak Kuralları	Objektif Ahlak Kuralları
İnsanın kendine karşı sorumluluklarıdır. Yalan söylememe, kötü hisler beslememe, iyi insan olma, kendine saygı gösterme vb.	İnsanın topluma karşı sorumluluklarıdır. Hırsızlık yapmama, başkasına zarar vermeme, yoksullara yardım etme, söze sadık kalma vb.

AHLAK KURALLARI	HUKUK KURALLARI
Yazılı olmayan kurallardır.	Yazılı kurallardır.
Kişinin vicdanından ve toplumdaki değer yargılarından doğar.	Devletin organları tarafından konur.
Yaptırımı manevidir ve kişisel ya da toplumsaldır.	Yaptırımı maddidir ve farklılık gösterir.
Kişinin hem kendine hem de diğer kişilere ve topluma karşı yükümlülüklerini içerir.	Yalnızca kişinin kendine ve topluma karşı sorumluluklarını içerir.

Güvenceden yoksundur.	Devlet otoritesi tarafından güvence altına alınmıştır.
Kişilere emir, yükümlülük ve yasaklar getirir.	Emir, yükümlülük ve yasaklar dışında ayrıca kişiye hak ve yetki de tanır.
Amacı iyiyi, doğruyu ve güzeli gerçekleştirmektir.	Amacı toplumsal huzuru sağlamak, adaleti gerçekleştirmektir.

Örf ve adet kuralları, toplum içinde uzun zamandan beri tekrarlanan ve toplum tarafından uyulması zorunlu olarak kabul edilmiş davranış kurallarıdır. Güçlü değerler içeren kurallara örf, toplumda uzun süredir geçerliliğini devam ettirerek yaygınlaşan kurallara adet denir. İki unsuru vardır: maddi ve manevi unsur.

- ✓ Maddi unsur (süreklilik): toplum içinde bir davranışın örf ve adet kuralı olabilmesi için bu davranışın her şeyden önce çok eski zamanlardan beri sürekli olarak tekrarlanan bir davranış olması gerekir.
- ✓ Manevi unsur (zorunluluk inancı): örf ve adetin uygulanabilir olması için toplumda genel ve o davranış biçimine uymanın zorunlu olduğuna dair bir inanç doğmuş olmalı.

Örf ve adet kurallarının özellikleri:

- ✓ Zaman içinde belli bir bölgede geçerli olmuş kurallardır. Toplumdan topluma ve zamana göre değişiklik gösterirler.
- ✓ Bağlayıcılıkları farklıdır. Kimisi devlet tarafından benimsenip yazılı olmayan hukuk kuralı haline gelebilir. Kimileri de hukuk içinde değerlendirilmez ve maddi yaptırımdan uzaktır.

ÖRF VE ADET KURALLARI	HUKUK KURALLARI
Toplum içinde kendiliğinden zamanla ortaya çıkmıştır.	Devletin yetkili organları tarafından konulmuştur.
Muhatabı genellikle belli bir bölgede yaşayan insanlardır.	Muhatabı ülkede yaşayan herkeştir.
Uymamanın yaptırımı çeşitlidir. Ayıplanma, kınama, dışlanma gibi manevi yaptırımlar dışında yaralama, öldürme gibi maddi yaptırımları da bulunmaktadır.	Yaptırımı maddidir ve devlet tarafından zorla yerine getirilir.

Toplumsal düzen, gündelik ilişkilerde bazı davranış kalıplarına uyulmasını gerektirir. Bunlara *görgü kuralları* yani birlikte yaşama sanatı denir. Yaptırımı manevidir. İnsanlara sadece toplumsal yükümlülükler getirir. Belirli bir sosyal çevre tarafından oluşturulur.

Hukuk kuralları en önemli sosyal kurallardır. İnsan topluluğunun bulunduğu her yerde hukuk vardır. Her toplum için hukuk kuralları şarttır ve her toplumda hukuk kuralları bulunur. Kısacası insanların birbirleriyle, toplumla ve kamu otoriteleriyle olan ilişkilerini düzenleyen ve devlet yaptırımına bağlı, zorlayıcı, yazılı ve toplumsal hayatı düzenlemede en etkin kurallar bütününe hukuk kuralları denir.

Devlet, toplum içerisinde meşru güç kullanabilme yetkisini ve tekeli elinde bulunduran güçtür. Kuralı oluşturacak olan devlet meşru olarak kullanabilmesi için kuralın uygulanabilir nitelikte kural olması gerekir. Eğer akla, mantığa, günün şartlarına, düzenlediği alanın özelliklerine uygun kural getirmemişse o kurala uyulması zorunluluğu azalır ve hatta uyulmaz. Kural koyucuların koymuş olduğu kurallar insan onuruna ve toplumdaki kamu yararına aykırı bir şey ise o kurala uyulması beklenilemez.

Hukuk kuralları diğer kurallarla yani sosyal düzen kurallarıyla çatışma halinde değildir. Ancak diğer kurallar insan onuruna ve evrensel değerlere uygun olmayan haller söz konusu olduğu zaman hukuk kuralları onlardan ayrılır ve diğer kurallara göre meşru sayılan fiili yasaklayabilir veya cezalandırabilir. Örneğin töre cinayetlerinde olduğu gibi.

Hukuk kurallarının özellikleri:

- ✓ Devlet tarafından güvenceye alınmış ve cebri yaptırımlara sahiptir.
- ✓ Sosyal düzen kuralları içerisinde yer alır. Ancak onlardan ayrılan yönü devlet gücüyle desteklenmiş olmalarıdır.
- ✓ Akla, mantığa uygundur.
- ✓ Yaptırımı maddidir.
- ✓ Bu sebeple kişiler bu kuralların emir ve yasaklarına uyup uymamakta kendilerini serbest hissetmezler.
- ✓ Kanun koyucu tarafından gerekli görüldüğünde değiştirilebilir.
- ✓ Emir, yükümlülük ve yasaklar içermekle birlikte kişiye hak ve yetkiler de tanır.

HUKUKUN TEMEL KAVRAMLARI

***Önceki hafta sosyal düzen kurallarına ve bunların hukukla olan ilişkisine giriş yapmıştık. Şimdi bunları daha detaylı olarak inceleyeceğiz.

Toplum içinde yaşayan insan, dış yaşantısında birçok davranış kuralına bağlıdır. İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinde uymaları gereken bu kurallar sayesinde beraber ve birlikte yan yana yaşamak mümkün olmaktadır. Bu davranış kuralları birtakım emirler ve yasaklamalardır. Yapmayı veya yapmamayı içerirler.

Hukuk birlikte yaşayabilmeyi sağlayan tek kural değildir. Bundan başka din, ahlak, gelenek-görenek, örf adet ve görgü kuralları vardır. Ancak hukukta insanın buna uymak görevi olduğu gibi, bunun yerine getirilmemesi halinde yaptırıma uğraması da söz konusudur.

İlk çağlardan beri insan yaşantısını yöneten ve düzenleyen, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde doğru ile eğriyi, iyi ile kötüyü, haklı ile haksızı ayırt etmek için uygulanan bu kuralların birbirinden ayrılması ancak insanlığın geçirdiği çok uzun bir gelişme sonucu sağlanabilmiştir.

Sosyal düzen kurallarının özellikleri şunlardır:

- Genel nitelik taşır yani ayrımsız herkese uygulanır.
- Sürekli ve bu kurallar çok uzun zamandır ve aralıksız bir biçimde uygulanmaktadır.
- Yaptırımlı kurallardır.
- Zaman içinde değişim gösterebilirler. Ülkeden bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye dahi farklılaşabilirler.
- Zamanla ortadan kalkması söz konusu olabilir. Öte yandan bir davranış aynı anda birçok sosyal düzen kuralını ihlal edebilir. Örneğin aynı olay hem ahlak, hem din ve hem de hukuk kurallarına aykırı olabilir. Hırsızlık, adam öldürme gibi.

DİN KURALLARI

Sosyal düzen kuralları arasında en uzun geçmiş sahip olan din kurallarıdır. Din kuralları, Tanrı tarafından konulmuş olan birtakım emir ve yasaklardan ibarettir. Bu itibarla da Tanrı ile O'nun kulları olan insanlar arasındaki ilişkileri düzenler. Din, evreni yaratan ve yöneten ilahi bir varlığa yani Tanrı'ya inanmayı ve ona ibadet etmeyi emreder. Kutsal kitaplarda düzenlenen bu ilişkinin bir boyutu uhrevi yani kişi ile Tanrı ve öbür dünya ilişkileridir. Kutsal kitapların getirdiği kurallar uhrevi olanlar yanında aynı zamanda sosyal yaşamı da düzenlemekte ve bu durumda din kuralları hukuk kuralı niteliğine bürünmektedir.

Din kurallarının değişmezliği ve dogmatikliği din kurallarının toplumsal yaşamın gerisinde kalmasına yol açabilmektedir. Din kuralları Tanrı buyruğu olduğu için dogmatik ve statiktir. Din kurallarına uyulmadığı takdirde kişinin günah işleyeceği, Tanrı tarafından cezalandırılacağına inanılır.

İlkel toplumlarda kuralları koyan ya da oluşturanlar genellikle din adamlarıdır. Dinsel kuralların etkin olduğu toplumlarda hukuk kuralları teokratik temellere dayanmaktadır.

Laikleşme hareketi (özellikle Avrupa’da yaşanan Reform hareketi) saf din kurallarının toplumsal yaşamdaki etkisini azaltmıştır. Din kurallarına uymayanlar, günahkâr sayılma, toplum dışına itilme gibi manevi yaptırımlarla karşılaşır. Laik toplumlarda din kuralına uymamanın sadece manevi yaptırımı bulunmaktadır. Laik sistemde hukuk kuralları dinsel kaynaktan beslenemez, dini kural ve kurumları referans alamaz. Ancak dinsel kuralları sosyal bir fenomen olarak kabul eder. Laik sistemlerde dini sebeplerle bir ayrımcılık yapılması söz konusu olamaz. Dini inançlara yönelik bir objektiflik söz konusudur. Hukuki ve siyasi sistem dini kurallara hoşgörü ve saygı ile yaklaşır. Dinsel inanç ve ibadetler kamu düzenini bozmaya yönelik olmadıkça serbesttir.

Hukuk kurallarıyla din kurallarının kesişmesi mümkündür. Örneğin adam öldürme, hırsızlık gibi fiiller hem hukuk kurallarıyla hem de din kurallarıyla yasaklanmıştır.

Hukuk kurallarında dinle ilgili hükümler olabilir. Örneğin Medeni kanuna göre evlilik müessesesi resmi nikahla kurulur ama eşler isterse buna ilaveten dini nikahta yaptırabilirler.

TÜRK MEDENİ KANUNU

Madde 143- Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz. Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

Osmanlı’da Din Hukuk ilişkisi: 1876 Kanuni Esasi (siyasi tarihimizin ilk anayasası olarak kabul edilir), 1921 ve 1924 Anayasalarında devletin dini İslam dini olarak kabul edilmiştir. Bu düzenleme 1928 yılında kaldırılmış ve 1937 yılında laiklik ilkesi anayasaya girmiş. Osmanlı’da hem şer’i hem de örfi hukuk uygulanmıştır.

Din Kurallarının Genel Özellikleri ve Hukuk Kuralları İle Karşılaştırılması:

DİN KURALLARI	HUKUK KURALLARI
<i>Asli kaynakların değiştirilmesi mümkün değildir. Değiştirilirse orijinalliğini yitirir.</i>	<i>Kanun kuyucu tarafından ihtiyaç duyulduğunda değiştirilebilir.</i>
<i>Amaç dünya ve ahiret mutluluğudur.</i>	<i>Amaç insan yaşamının düzenlenmesidir.</i>
<i>Yaptırımı manevidir. Aykırı davranan günahkar, inanmayan dinsiz kabul edilir. Cezanın öldükten sonra çekileceği inancı vardır.</i>	<i>Yaptırımı devlet uygular ve farklılık gösterir.</i>
<i>Muhatabı vatandaş ayırt etmeksizin bütün insanlardır.</i>	<i>Muhataplar kuralı koyan devletin vatandaşları ve o hukuk düzeni kapsamına giren herkeştir.</i>
<i>Kaynağı ilahidir.</i>	<i>Devletin yetkili organları tarafından belirlenen ilke ve usullerdir.</i>

Notun Devamı İçin ...

ozisikhukuknotlar ▾

72
gönderi

9.897
takipçi

2.398
takip

☆ ÖZİŞİK KIRTASIYE ☆
Hukuk Hizmeti
⚖️ **Hukuk Fakültesi Ders Notları Bilgi & Sipariş** ⚖️
💎 DM & Whatsapp 💎
🔻 🔻 **Shopier Magaza Siparis Linki** 🔻 🔻
🔗 shopier.com/Ozisikkirtasiye

**DERS NOTLARINI
SİPARİŞİ İÇİN
ULAŞABİLİRSİNİZ**